

Evenwijdige zaken: Rechter Ooka en Rechter Tie (deel 3, slot)

Zowel Robert van Gulik als Bertus Aafjes ontleenden ideeën aan de *T'ang-yin-pi-shi*, het oud-Chinese handboek voor rechtspraak en gerechtelijk onderzoek. Bovendien hadden zij hetzelfde doel met hun verhalen: het overbrengen van hun bewondering voor een Oosterse cultuur op een Nederlands c.q. Westers publiek.

Toch zijn er ook aanzienlijke verschillen aan te wijzen tussen de Rechter Tie-verhalen van Van Gulik en de Rechter Ooka-verhalen van Aafjes; verschillen die samenhangen met de persoon achter de schrijver.

Symfonie

Een Rechter Tie-roman is als een symfonie. De structuur is zorgvuldig gepland, diverse thema's worden kunstig verweven, geen enkel detail ontsnapt aan de aandacht van de schrijver. Van Gulik hechtte zeer daaraan, zoals men kan lezen in het volgende citaat waarin hij tevens drie stadia onderscheidt in de voorbereiding van het schrijven van een roman:

Het was echter het voorbereidende werk, dat mij het meeste plezier verschaftte, [...]

Eerst moesten in de Chinese bronnen drie bruikbare intriges worden opgespoord — op zichzelf ook een soort detective-werk. [...]

[...] was de tweede stap een achtergrond van mensen en omgeving te ontwerpen. [...]

De laatste stap van het voorbereidende werk was dan plaatsen en tijden stevig vast te leggen. Eerst moest een plattegrond van de stad getekend worden, [...] Verder moest er dan een tijdschema worden opgesteld, [...]

Van Gulik was een wetenschapper. Hij vertrouwde op het zo precies en natuurgetrouw mogelijk weergeven van feiten en details om de lezer een beeld te geven van de door hem zo bewonderde Chinese cultuur. Als schilder zou hij een naturalist zijn geweest.

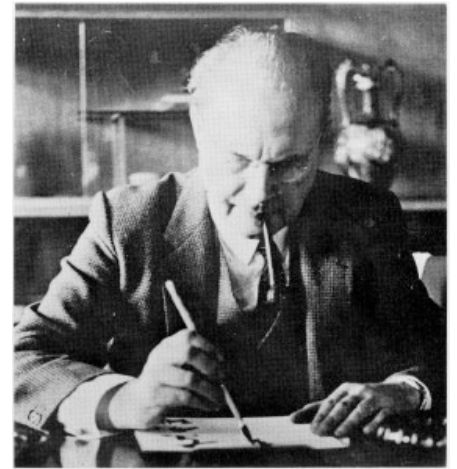
Arabeske

Aafjes daarentegen was een dichter. Een Rechter Ooka-verhaal is als een arabeske van Debussy: lichtvoetig en gracieus. Aafjes stelt zijn eigen ervaringen en gevoelens centraal:

Mijn rechter Ooka-verhalen zijn daarentegen speelse creaties van een rechterfiguur, het zijn telkens weer korte speurdersverhalen waarin de lezer, naast het verhaal zelf, veel vindt van wat ik in Japan beleefde.

En:

Ik lardeer mijn verhalen met impressies die ik persoonlijk opdeed in Japan, gedurende mijn

vier bezoeken aan dat land. [...] Rechter Ooka eet wat ik at [...]

Aafjes aarzelt ook niet om zichzelf in zijn verhalen op te voeren als verteller. De eerste drie verhalen van *De koelte van een pauweveer* beginnen als een soort reisverslag waarin een thema wordt aangesneden dat vervolgens in een Rechter Ooka-verhaal wordt uitgewerkt.

Voorproefje

Om u als Tie-fan ook eens te laten ruiken aan deze alternatieve benadering van de Oosterse detective, staat op RechterTie.nl een verhaal uit de bundel *Een ladder tegen een wolk* (Diversen > Rechter Ooka).

Achterneef

Tot slot een citaat van Bertus Aafjes waarin hij zijn eigen visie geeft op de relatie tussen Rechter Tie en Rechter Ooka. Sprekend over de *T'ang-yin-pi-shi* zegt hij:

In de zeventiende eeuw verscheen dit Chinese geschrift in Japan in een Japanse vertaling. Het geschrift had grote invloed op de Japanse literatuur en zonder enige twijfel is de figuur van rechter Ooka, zoals hij leeft in de verhalen van de volksvertellers, mede ontstaan onder invloed van dit geschrift. Men kan rechter Ooka dan ook als een late achterneef van rechter Tie beschouwen.

Il giudice Dee: L'enigma dell'anello (Het raadsel van de ring)

12-29. Seng Kioe heeft een stok opgeraapt en komt dreigend op Tsjiao Tai af. Ook zijn kameraad is overeind gekomen. "Me zus heb gelijk," zegt Seng. "Ik weet niet wat je van me wil, maar veel moois zal het wel niet weze. Geef op die poen, broer. En gauw!"

Tsjiao Tai kijkt de reus onvervaard aan en zegt: "Wat zijn jullie toch een stel stomkoppen. Ik kom hier niet om over koper te praten, maar over zilver. Drie zilverstukken, om precies te zijn."

Seng Kioe laat zijn stok zakken en zijn ogen beginnen begerig te glinsteren. "Wat zei je daar?" gromt hij. "Drie stukke zilver? Hoe kenne wij dat ooit verdienen? Of wou je me soms iemand koud late make? Dat kan je dan uit je hoofd zette, vrindje. Ik ben een geweze soldaat van het leger, en aan moorden doen ik niet."

"Niks geen moord," zegt Tsjiao Tai. "Ik zal het je uitleggen. Ik knap zo nu en dan karweitjes op voor de huismeester van een rijke bink hier in de stad. Die vent is gek op toneelspelen. Hij heb ze eige troep, een toneelzaaltje in ze huis, en as er een voorstelling is komen alle hoge pieten kijken. Goed. Nou komt er een zwerversmeid voor in het stuk dat ze aan 't instuderen zijn. Niemand speelt dat naar de zin van die ouwe toneelgek, en nou mot z'n huismeester een echte zwerversmeid voor 'm opscharrelen, en dat heb die huismeester weer an mij gevraagd. Ze mot mooi zijn, begrijp je. Jouw zus zou geknipt weze voor die rol."

12-30. "Late we gaan zitte en es rustig prate," zegt Seng Kioe. "Drie stukke zilver kenne we goed gebruike. Die vent moet met ze geld geen raad wete."

"Geloof 'm toch niet!" roept zijn zuster. "Er zit een luchie aan dat verhaal van 'm." Maar haar broer legt haar met een paar verwensingen het zwijgen op.

"Hij is gewoon schatrijk," zegt Tsjiao Tai, "en hij kijkt niet op geld als 't om z'n liefhebberij gaat. Sommige rijkaards zijn gek op boeken, of drank, of vrouwen. Hij is het op toneel. Ik heb al vaak goed geld aan 'm verdiend. Verleje jaar moest ik voor een toneelstuk een getemde beer voor 'm organiseren. Nou, daar heeft ie ook mooi voor afgeschoven, dat mag je gerust wete."

Seng Kioe en zijn makker lijken vrijwel overtuigd. "Niet dat ik wantrouwig ben," zegt de reus, "maar ik wil toch wel effe zelf uitzoeken of er geen vuiligheid achter zit. Tenslotte gaat 't om me zus. 't Is een lastig kreng maar ik zou toch niet willen dat 'r wat overkwam."

Tsjiao Tai heeft ze nu precies waar hij ze hebben wil. "Dat is best," zegt hij. "De huismeester zal je zus ook eerst willen zien, al weet ik wel zeker dat, de zaak in orde is. Laten we er dan maar meteen heengaan."

Even later lopen ze op straat. Via een omweg wil Tsjiao Tai het drietal meenemen naar de achteringang van het gerechtsgebouw.